

KIESRAAD

BINNENHOF 19 - 'S-GRAVENHAGE - TEL. (070) 62 48 81

Aan
de Minister van Binnenlandse Zaken

Uw brief van 6 juli 1970,
nr.B70/U 1764

Ons kenmerk /
2432

's-Gravenhage, 17 augustus 1970.

Onderwerp
Suggesties tot
wijziging Kieswet

In antwoord op Uwer Excellenties schrijven van 6 juli j.l. nr.B70/U 1764, Directie B.B., waarin U het oordeel van de Kiesraad vraagt over enkele suggesties tot wijziging van de Kieswet, welke in een gesprek van U met de bijzondere commissie uit de Tweede Kamer voor het beleid inzake Grondwet en Kieswet van de zijde van die commissie zijn geopperd, moge het volgende dienen.

Stemmen bij volmacht

Het is de Kiesraad bekend, dat binnenkort te verwachten is de indiening door het lid van de Tweede Kamer mej. mr. E.A. Haars van een initiatief-voorstel inzake de verruiming van de mogelijkheid om bij volmacht te stemmen. Gelijk ook bij andere initiatief-voorstellen, welke op de materie van de Kieswet betrekking hadden, zal het wel de bedoeling ook van de voorsteller van dit ontwerp van wet zijn, dat, alvorens de Tweede Kamer het ontwerp in behandeling noemt, daarover de Kiesraad zijn advies geeft. Onder die omstandigheden is de Kiesraad van oordeel, dat hij zijn advies inzake de regeling van het stemmen bij volmacht beter naar aanleiding van het vorenbedoelde ontwerp van wet kan geven.

Stemmen per brief

Dit onderwerp is in het verleden steeds aan de orde geweest als alternatief of aanvulling van het stemmen bij volmacht.

Uwe Excellentie vergelijke het behandelde ter gelegenheid van de wet van 25 november 1965, Stb. 547 (Zitting 1964-1965-7940, Memorie van Toelichting, pag. 1; Voorlopig Verslag onder het hoofd Stemmen bij volmacht, pag. 1-3; Memorie van Antwoord pag. 2-3). In verband daarmee acht de Kiesraad het dienstiger dit punt te zijner tijd te betrekken in het advies over het te verwachten initiatief-ontwerp.

Dag der stemming

Sedert de totstandkoming van de nieuwe Kieswet is in de beide Kamers der Staten-Generaal herhaaldelijk aangedrongen op een zodanige wijziging van de stemdag, dat ook reizigers, die in de loop van de week op pad zijn, en arbeiders, die buiten de gemeente waar zij aan de stemming moeten deelnemen hun werkzaamheden verrichten, in staat zouden zijn persoonlijk hun stem uit te brengen. In dit verband werden o.a. de zaterdag en de maandag genoemd. Ook de Stichting van de Arbeid heeft zich onder aanvoering van dezelfde redenen tot de Minister gewend en verzocht de vrijdag als dag van stemming aan te wijzen.

Hoewel de toenmalige Minister steeds de voorkeur had gegeven aan de woensdag als dag der stemming wegens de voordelen, welke de vrije woensdagmiddag in dit verband biedt, was hij aanvankelijk bereid, aan het verzoek der Stichting tegemoet te komen, aangezien de door haar gegeven motivering ook voor hem zwaar woog en bovendien de vrijdag een gunstiger dag leek dan de eerder genoemde zaterdag of maandag. Dientengevolge werd in het ontwerp van wet, hetwelk geleid heeft tot de wet van 9 februari 1956, Stb. 68, voorgesteld de termijn van drie en veertig dagen tussen kandidaatstelling en stemming met twee dagen te verlengen, waardoor de stemmingen voor de verkiezingen op een vrijdag zouden komen te vallen.

Het betreffende dit voorstel uitgebrachte voorlopig verslag der Tweede Kamer (Zitting 1955-1956, 4102) maakt melding van bezwaren van verschillende aard. Niettemin meende de Minister blijkens de memorie van antwoord zijn voorstel ongewijzigd te moeten handhaven.

Bij gelegenheid van een nader mondeling overleg van de commissie van rapporteurs met de Minister bleek in de commissie een sterke stroming te bestaan voor de gedachte, dat de verkiezingsdag bepaald zou blijven op woensdag en dat de stembureaus dan tot 19 uur open zouden zijn. De Minister stelde daarop, dat, indien bij de openbare behandeling zou blijken, dat deze suggestie ook in de Kamer genoegzame instemming zou vinden, hij tegenover zodanige oplossing geen afwijzende houding zou aannemen.

Na uitvoerige beschouwingen door verschillende Kamerleden is het voorstel om de stemming te bepalen op de vijf en veertigste dag na de kandidaatstelling - dus telkens stemmen op een vrijdag - door de Minister teruggenomen.

Naar het oordeel van de Kiesraad kan hernieuwde overweging van dit punt niet tot een andere conclusie leiden dan destijds.

De huidige omstandigheden leiden ertoe, dat een aantal dagen zeker niet meer als dag voor de stemming in aanmerking komt.

Het toenemende gebruik om met een lang weekend afwezig te zijn, maken de vrijdag, zaterdag, zondag en maandag weinig aantrekkelijk. Zowel omdat veel kiezers afwezig zijn als omdat het wegens dezelfde reden moeilijker wordt de stembureaus te equiperen. De zondag is bovendien voor een belangrijk deel van ons volk principieel onaanvaardbaar. De maandag is voorts weinig geschikt, omdat de stembureaus dan al minstens drie dagen tevoren moeten worden ingericht, met alle bezwaren van dien.

Wat de aldus overblijvende dagen: dinsdag, woensdag en donderdag betreft, kan men naar het oordeel van de Kiesraad een lichte voorkeur hebben voor de woensdag, omdat de scholen dan veelal 's middags vrij geven, hetgeen de rust in de aldaar gevestigde stembureaus ten goede komt.

Spreiding van stemming over twee dagen; verlenging zittingsduur stembureaus

Naar Uwe Excellentie's mededeling is in de bijzondere commissie door een enkel lid voorgesteld de stemming over twee dagen te spreiden; daarbij werd met name gedacht aan verkiezingen tijdens het weekend. De bedenkingen tegen het stellen van de verkiezingen op het weekend werden hiervoren reeds genoemd. Het denkbeeld levert ook overigens grote bezwaren, en wel om de verzwaring dientengevolge van de arbeid van de stembureaus. Voor een uitbreiding van de stemgelegenheid is in de commissie ook door anderen gepleit in dezer voege, dat de zittingsduur van de stembureaus ware te verlengen, zulks in verband met de pendelaars, die na terugkomst in hun woongemeente eerst wenssen te eten alvorens aan de stemming deel te nemen.

Het komt de Kiesraad voor, dat dit belang niet kan opwegen tegen de verzwaring aldus van de taak van de leden van de stembureaus. Reeds nu is het zó, dat de bezetting van de bureaus in vele gevallen grote bezwaren oplevert. De drie grote gemeenten zijn unaniem in de constatering, dat het bemannender stembureaus tot op de dag der stemming met de grootste moeilijkheden gepaard gaat. Bij elke verkiezing worden meer dan tevoren bij de werving van leden en plaatsvervangende leden teleurstellende ervaringen opgedaan. Een langere zittingsduur zal velen afschrikken, hetgeen in versterkte mate zal gelden, indien men deze uitbreidt tot twee dagen. Bij de laatste verkiezing zijn de grote gemeenten ernstig in nood in kunnen slagen de stembureaus op de dag der stemming bij voortdurende volledig bezet te houden. Een vermeerdering van de zittingstijden zal in de grote steden tot een onaanvaardbare situatie leiden.

Mobiele stembureaus

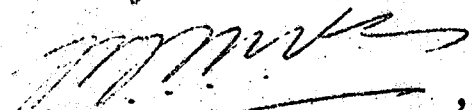
De gedachte is op het eerste gehoor aantrekkelijk. Maar zij moet naar het oordeel van de Kiesraad al aanstonds afstuiten op de voor de aanschaffing van zulk een rijdend bureau vereiste investeringskosten. Naar een voorlopige schatting komen deze kosten op meer dan een ton per bureau (bus). Men kan de gemeente

moeilijk bezwaren met een zo hoge uitgave voor een bus, die slechts zeer zelden gebruikt wordt. Trouwens, wanneer men er van uitgaat, dat de ouden van dagen wel hun verblijf kunnen verlaten en de trappen van de "stembus" kunnen beklimmen, is dan het bezigen van een normale autobus, die de ouden van dagen naar het stembureau brengt, niet even goed mogelijk en heel wat goedkoper? Gelijksoortige overwegingen kunnen gelden voor dunbevolkte ressorten. Bij de uitwerking van de gedachte van mobiele stembureaus zou men overigens op verschillende vragen stuiten: hoe kan b.v. de kiezer, die de rijdende bus met daarin het uittreksel uit het kiesregister, vermeldende zijn naam, heeft misgelopen, alsnog aan de stemming deelnemen? Moet, als de bus zijn loop heeft beëindigd, deze alsnog ergens een vaste standplaats innemen, waar tot aan het sluitingsuur der stemming door hen, die de bus hebben gemist, kan worden gestemd?

De Kiesraad, zijn advies ten aanzien van een tweetal in Uw schrijven genoemde punten uitstellende, vertrouwt voor het overige Uwe Excellentie met het vorenstaande voldoende te hebben voorgelicht.

Namens de Kiesraad,

 , voorzitter

 , secretaris.